

MINISTARSTVO ENERGETIKE I RUDARSTVA

Ljiljana Maksimović

Nikola Vujošević

Predmet: *Izjašnjenje na Nacrt Nacionalnog energetskeg i klimatskog plana*

Zajednica opština je razmatrila Nacrt Nacionalnog energetskeg i klimatskog plana (NECP) kao i sugestije pristigle od lokalnih samouprava i utvrdio sledeće:

I Z J A Š N J E N J E

PRIMJEDBA 1:

U okviru poglavlja 3.2.10 Mjere finansiranja - „Finansijski podsticaji za građane/privatna domaćinstva (za ulaganja u energetske efikasnost)“, u dijelu troškova proispitati ulaganja u razvoj softvera za energetske sertifikovanje zgrada i inventara zgrada.

Obrazloženje

Nacionalni softver za proračun energetske karakteristika i za sertifikaciju zgrada (MEEC - Montenegrin Energy Efficiency and Certification) je već razvijen, utvrđene su granične vrijednosti i uvrštene u novi Pravilnik o sertifikaciji energetske karakteristika zgrada („Sl. list Crne Gore“, br. 47/24) koji se primjenjuje od 1. avgusta 2024. godine. Sertifikovanje postojećih zgrada obuhvata detaljni energetske pregled zgrade, u skladu sa propisom kojim je utvrđen energetske pregled zgrada. Takođe, prošle godine je usvojen i novi Pravilnik o minimalnim zahtjevima energetske efikasnosti zgrada („Službeni list CG“, br. 47/24) koji se primjenjuje od 1. jula 2024. godine.

PRIMJEDBA 2:

U okviru poglavlja 3.1.1.6 Upravljanje otpadom, u mjeri „Povećanje iskorišćenja CH₄ na deponijama“ predlažemo da se navedu aktivnosti koje Glavni grad Podgorica i Opština Bar već sprovode.

Obrazloženje:

U okviru mjere „Povećanje iskorišćenja CH₄ na deponijama“, treba istaći da se na deponiji „Livade“ na teritoriji Podgorice i regionalnoj deponiji „Možura“, već prikuplja i spaljuje metan, kao i da su urađene studije izvodljivosti. Kada je u pitanju Možura, krenulo se sa realizacijom projekta postrojenja za proizvodnju električne energije, dok Glavni grad čeka sredstva.

PRIMJEDBA 3:

Na str. 58 navedeno je: „Glavni grad Podgorica našao se 2022. godine na listi gradova koji učestvuju u Misiji EU za klimatski neutralne i pametne gradove do 2030. godine”.

Predlažemo da se riječ: “učestvuje u” zamijene riječima: “je član”.

U vezi sa navedenim, a u cilju preciznosti, ukazujemo da je Glavni grad, nakon afirmativno ocijenjene aplikacije, postao član pomenute Misije, pa predlažemo da dati navod u tom smislu bude preformulisan.

PRIMJEDBA 4:

U okviru poglavlja 3.1.1.2 Sektor saobraćaja, u mjeri „Promocija e-mobilnosti”, dodati lokalne samouprave kao odgovorna lica za sprovođenje mjere „Promocija e-mobilnosti” zbog nadležnosti u smislu pribavljanja određenih saglasnosti. Takođe, proispitati termin: “odgovorna lica”, predlažemo “nadležni organi za realizaciju/implementaciju mjere/aktivnosti”.

Obrazloženje:

Kada je u pitanju sektor saobraćaja, konkretno mjera „Promocija e-mobilnosti”, napominjemo da je, pored subjekata navedenih kao odgovorna lica za implementaciju (Ministarstvo energetike, Ministarstvo saobraćaja, Eko-fond), za izgradnju infrastrukture za punjenje biti neophodno pribaviti saglasnost za lokaciju (Sekretarijat za saobraćaj) i saglasnost za postavljanje punionica (Sekretarijat za komunalne poslove).

PRIMJEDBA 5:

U poglavlju 3.1.1.6 Upravljanje otpadom, kod mjere „Povećanje stope priključka na kanalizaciju”, u dijelu koji se odnosi na odgovorna lica za implementaciju dodati: “i privredna društva”.

Obrazloženje:

Imajući u vidu da su, privredna društva zadužena za priključenja na kanalizacioni sistem, neophodno ih je dodati uz Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera kao jedan od nadležnih organa za realizaciju ove mjere.

PRIMJEDBA 6:

U segmentima dokumenta u kojima se pominje relevantna zakonska rješenja, potrebno je izvršiti korekcije u skladu sa važećim propisima u odnosu na period početka izrade Nacrta plana. Kao primjer navodimo činjenicu da je donošenjem Zakona o efikasnom korišćenju energije („Službeni list CG”, br. 57/14, 3/15, 25/19, 140/22 i 84/24) prestao da važi Zakon o energetskej efikasnosti. Prostorni plan Crno Gore do 2020. godine, potrebno korigovati i navesti Prostorni plan Crne Gore do 2040. godine, na str. e42 potrebno je ažurirati propise (nijesu navedeni važeći propisi).

PRIMJEDBA 7:

Otkloniti tehničke greške nastale tokom pisanja dokumenta, poput „lokalne opštine”, „crnogorske šume”, „smanjenje zdravstvenog efekta zbog na požarnih dimove i broja žrtava” i dr. Sugerišemo da se najprije pobroje institucije, a onda doda stanovništvo. Takođe, sugerišemo da se nazivi dokumenata usklade sa nazivima iz važećih zakonskih

rješenja (u tekstu razamtranog Nacrta navode se Strategija niskougljeničnog razvoja i Plan adaptacije na klimatske promjene).

Naime, Zakonom o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena („Službeni list CG“, br. 73/19 i 84/24), odredbama članova 6 i 9, propisana je Strategija o niskokarbonskom razvoju i Plan prilagođavanja na klimatske promjene.

PRIMJEDBA 8:

U planu nisu navedene lokacije niti zauzetost prostora za predviđene OIE elektrane, kao ni informacije o postojanju studija solarnih i vjetro potencijala.

Obrazloženje:

U planu je kao WEM scenario sadržana mjera „Nove OIE elektrane“, a u WAM scenariju mjera „Dodatne OIE elektrane“. Potrebno je obrazložiti da li su i koje su lokacije predviđene za ove elektrane, zatim prikazati procjenu zauzetosti površine za njihovo postavljanje i funkcionisanje. Takođe, potrebno je pojasniti da li je rađena studija solarnog i vjetro potencijala za teritoriju Crne Gore, i ukoliko nije potrebno je i to navesti kao planiranu mjeru.

PRIMJEDBA 9:

U dokumentu je potrebno navestii mjere koje se odnose na zelene površine i zaštićena prirodna dobra. Kvalitetno povezane zelene površine imaju veliki pozitivni uticaj na otpornost urbanih sredina na negativne uticaje klimatskih promjena.

PRIMJEDBA 10:

U dijelu teksta „Finansiranje mjera“ (str. e105) potrebno je navesti da je finansiranje mjera moguće i iz budžeta jedinice lokalne samouprave.

Nedostaju mjere koje se odnose na grijanje i hlađenje (poglavlje 3.1.2.4) i mjere finansijske podrške (poglavlje 3.1.2.4), naročito u pogledu korišćenja OIE na mjestu potrošnje za potrebe zagrijavanja odnosno hlađenja objekata.

PRIMJEDBA 11:

Sagledati mogućnost predlaganja uvođenja električnih autobusa i minibuseva, u sklopu postojećih mjera koje se odnose na javni prevoz ili kreiranjem nove mjere. Kao i proispitati mogućnost predlaganja mjera podsticanja korišćenja bicikala, pješaćenja, i sl. Potrebno je sagledati mogućnost predlaganja podsticanja korišćenja vidova alternativnog kretanja koje ne uzrokuje emisije gasova sa efektom staklene bašte.

PRIMJEDBA 12:

Zbog jasnoće u poglavlju 3.2.4 „Primjerna uloga javnih zgrada i energetske efikasne javne nabavke“, preformulisati naziv mjere „Sprovođenje mjera energetske efikasnosti u javnim komunalnim preduzećima“ u „Sprovođenje mjera energetske efikasnosti javne infrastrukture“.

Obrazloženje:

Kako se radi o investicionim aktivnostima, mišljenja smo da je potrebno da naziv mjere bude izmijenjen u „Sprovođenje mjera energetske efikasnosti javne infrastrukture“ gdje bi mjere energetske efikasnosti vezane za javnu rasvjetu, vodosnabdijevanje, kanalizaciju, organizaciju saobraćaja i parkirališta, implementaciju pametnih sistema evidencije i

upravljanja, i dr. u investicionom dijelu sprovodili organi državne odnosno lokalne uprave, a mjere koje se odnose na tekuće održavanje sprovodila preduzeća kojima je povjereno održavanje.

PRIMJEDBA 13:

Potrebno je predložiti mjere: mapiranje izvorišta vodosnabdijevanja i osjetljivih područja (klizišta, vodotokova, i sl) u pogledu zaštite od negativnih uticaja klimatskih promjena. Takođe, tokom 2025. godine uspostavljen je vodni informacioni sistem Uprave za vode – wis.gov.me. Riječ je o savremenom informacionom rješenju koje omogućava efikasno upravljanje podacima iz oblasti voda, te u pogledu predloženih mjera ovaj informacioni sistem i saradnja sa Upravom za vode, može doprinijeti preciznijem mapiranju i efikasnoj realizaciji budućih potencijalnih aktivnosti u ovoj oblasti.

PRIMJEDBA 14:

U planu potrebno je navesti da su određene opštine pristupile EU Sporazumu gradonačelnika za klimu i energiju - Intenziviranje aktivnosti za pravedniju, klimatski neutralnu Evropu, i usvojile Akcione planove za održivu energiju i klimu (eng. Sustainable Energy and Climate Action Plan – SECAP) (u daljem tekstu: SECAP).

Obrazloženje:

Opštine: Tivat, Kolašin, Tuzi, Glavni grad Podgorica, Pljevlja, Berane, Bijelo Polje, Žabljak i Danilovgrad su potpisnice EU Sporazuma gradonačelnika za klimu i energiju - Intenziviranje aktivnosti za pravedniju, klimatski neutralnu Evropu, pokretu koji je Evropska komisija pokrenula nakon usvajanja Paketa Evropske Unije za klimu i energiju, a radi pružanja podrške naporima lokalnih vlasti za sprovođenje politika o održivom upravljanju energijom, u cilju ublažavanja klimatskih promjena. U IV kvartalu 2024. godine, Opštine Tivat i Kolašin usvojili su SECAP, za Glavni grad i opštinu Pljevlja plan je pripremljen. Navedeni planovi su pripremljeni u okviru aktivnosti projekta „EU za energetska tranziciju – Sporazum gradonačelnika na Zapadnom Balkanu i u Turskoj“, koji zajednički kofinansiraju Evropska unija i Savezno Ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj Republike Njemačke, a sprovodi Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit – GIZ GmbH na Zapadnom Balkanu. Dok je Opština Tuzi prva opština u Crnoj Gori koja je ovaj plan pripremila i usvojila. Takođe, opština Berane je u fazi pripreme ovog plana.

PRIMJEDBA 15:

Na str.e140 U dijelu gdje se navodi: „Ulaganja u opremu i preventivne mjere za gašenje požara“, predlažemo se da se dodatno navede:

„uključujući savremenu opremu za rano otkrivanje požara i praćenje aktivnosti na terenu, poput video-nadzora (kamera) sa detekcijom dima i vatre, kao i lica ili vozila koja mogu biti uzročnici požara.“

Obrazloženje:

U kontekstu izražene ranjivosti crnogorskih šuma usljed klimatskih promjena, ljudska aktivnost je i dalje jedan od ključnih uzroka nastanka šumskih požara, bilo zbog nepažnje ili namjernog izazivanja. Pored klimatskih faktora, antropogeni uzroci ostaju značajna prijetnja.

Postavljanje terenskih kamera sa mogućnošću: rane detekcije dima ili plamena (na bazi termalnih i vizuelnih senzora), nadzora ugroženih zona, naročito na granicama sa

naseljima, evidencije prisustva i kretanja vozila i lica, omogućilo bi pravovremeno reagovanje, kao i identifikaciju odgovornih, što je ključno za prevenciju i smanjenje ponavljanja incidenata.

Ulaganjem u takvu opremu: povećava se efikasnost postojećih službi zaštite (šumska policija, vatrogasne jedinice), omogućava se digitalna evidencija i forenzička analiza uzroka požara, šalje se preventivna poruka javnosti da se aktivnosti na tim područjima nadgledaju.

PRIMJEDBA 16:

Mišljenja smo da je potrebno predložene mjere navesti u tabelarnoj formi Akcionog plana, sa dinamikom realizacije.

Obrazloženje:

U planu nedostaje Akcioni plan, koji obuhvata tabelarni pregled mjera sa nosiocima aktivnosti, dinamikom realizacije, izvorima finansiranja, kao i okvirnim iznosom sredstava potrebnim za realizaciju.

DOSTAVLJENO:

- *Imenovanim*
- *a/a*

GENERALNA SEKRETARKA

Mišela Manojlović

